ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ: ΕΚΦΡΑΣΗ, ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, ΜΑΘΗΣΗ

Αικατερίνη Ζησάκη, zisaki@ece.uth.gr

1. Εισαγωγή

- Το παιχνίδι αποτελεί βασικό συστατικό μιας επιτυχημένης σύγχρονης εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- Η τέχνη συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών και μας βοηθά να κατανοήσουμε το επίπεδο εξέλιξής τους αλλά και να καταλάβουμε πώς βλέπουν τον κόσμο γύρω τους.

2. Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τρόπους που το παιχνίδι και η τέχνη ενώνουν τη μάθηση με την ανάπτυξη, στον χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης.

3.1. Το παιχνίδι

Το παιχνίδι αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της καθημερινής δράσης του παιδιού από τη στιγμή της γέννησής του.

Σύμφωνα με επιστημονικά δεδομένα, το παιχνίδι συμβάλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού (ψυχοκινητική, κοινωνική, γνωστική, συναισθηματική).

(Bergen,1988· Piaget, 1952)

3.2. Το παιχνίδι

Σύγχρονα προγράμματα σπουδών έχουν ως βασικό «εργαλείο» μάθησης το παιχνίδι (Work, 2002· Τάφα, 2005).

Κεντρική ιδέα είναι η δημιουργία ευκαιριών μάθησης μέσω του παιχνιδιού.

Τα παιδιά μαθαίνουν παίζοντας μέσω της εξερεύνησης, της μίμησης και του συμβολισμού (Kieff & Casbergue, 2017).

3.3. Το παιχνίδι

Είναι απαραίτητο το παιχνίδι να ταιριάζει με τα ενδιαφέροντα των παιδιών, τις προηγούμενες εμπειρίες τους, το στάδιο ανάπτυξής τους ώστε να τους κινητοποιούν τον εσωτερικό τους κόσμο για ενεργή εμπλοκή, εξερεύνηση, πειραματισμό και ανακάλυψη.

(Kieff & Casbergue, 2017)

4.1. Η τέχνη

τέχνη -> προέρχεται από το ρήμα «τίκτω», που σημαίνει γεννώ, δημιουργώ και αναφέρεται στην δημιουργία ενός έργου και στην έκφραση μέσα από κάποιες δράσεις.

τέχνη = art σημαίνει και δεξιότητα (στα λατινικά).

4.2. Η τέχνη

Σύμφωνα με τον Hendrick (1992), η τέχνη είναι μια μορφή επικοινωνίας μέσω της οποίας μεταφέρουμε ιδέες, αντιλήψεις, εντυπώσεις και συναισθήματα.

4.3. Η τέχνη

Οι τέχνες επινοήθηκαν από τον άνθρωπο προκειμένου να ικανοποιήσουν την ανάγκη του για κατανόηση του κόσμου που τον περιβάλλει γενικότερα και του ίδιου του εαυτού ειδικότερα.

(Βάος, 2008)

4.4. Η τέχνη

Η ενασχόληση των παιδιών με τις τέχνες πρέπει να τους δίνει τη δυνατότητα της εξερεύνησης υλικών και του πειραματισμού.

(Schirrmacher, 2008)

5.1. Τέχνη και προγράμματα σπουδών

Αρκετά προγράμματα σπουδών έχουν ως επίκεντρο τις τέχνες μέσω των οποίων οι μαθητές προσεγγίζουν τη μάθηση πολλών γνωστικών περιοχών.

Σε ένα ετήσιο σχολικό πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνονται δραστηριότητες που να ενθαρρύνουν τους πειραματισμούς και τις διερευνήσεις των παιδιών με διαφορετικές τεχνικές και υλικά.

(La Have & Naested, 2013· Biller, 1995· Biller, 2002· Naylor, 2007)

5.2. Τέχνη και προγράμματα σπουδών

Στο χώρο του νηπιαγωγείου οι εικαστικές τέχνες που αξιοποιούνται προκειμένου τα παιδιά «να εκφράσουν τις ιδέες, τις σκέψεις, τα βιώματα και τα συναισθήματά τους» (Δαφέρμου, et al. 2005) είναι:

α) η τέχνη του σχεδίου,
β) η τέχνη της ζωγραφικής,
γ) η τέχνη της γλυπτικής (-πλαστικής) και
δ) η τέχνη της χαρακτικής (-τυπώματος) , σε μεγαλύτερο βαθμό και
ε) η τέχνη της διακόσμησης,
στ) η τέχνη του ψηφιδωτού (- μωσαϊκού),
ζ) η τέχνη της αρχιτεκτονικής (-μακέτας) και
η) η τέχνη του βιτρό σε μικρότερο βαθμό (Μαγουλιώτης, 2014).

5.3. Τέχνη και προγράμματα σπουδών – Το παράδειγμα του Regio Emilia

Τα σχολεία του Regio Emilia έχουν ενσωματώσει τις εικαστικές δραστηριότητες στην εκπαιδευτική καθημερινότητα δημιουργώντας ατελιέ όπου είναι διαθέσιμα διάφορα υλικά, παρέχοντας τη δυνατότητα στα παιδιά να ανακαλύψουν τη γνώση μέσα από το παιχνίδι, τη διερεύνηση και τον πειραματισμό.

6.1. Τέχνη + Παιχνίδι

Σύμφωνα με τον Szekely (1991), τα παιδιά **μετατρέπουν** με φυσικό τρόπο **το παιχνίδι σε τέχνη** και **την τέχνη σε παιχνίδι** μέσω του αυθορμητισμού τους και της τάσης τους για εξερεύνηση.

Τέχνη + Παιχνίδι -> έννοιες αλληλένδετες στη ζωή των παιδιών .

6.2. Τέχνη + Παιχνίδι

Τα **εικαστικά** είναι από μόνα τους δραστηριότητες που προκαλούν ευχαρίστηση στα παιδιά και που δεν εμπεριέχουν το στοιχείο του καταναγκασμού, αλλά **στοιχεία παιχνιδιού.**

(Huizinga, 1989)

6.3. Τέχνη + Παιχνίδι

«Το παιχνίδι είναι η ρίζα της αυθεντικής τέχνης, είναι το ακατέργαστο υλικό που ο καλλιτέχνης κατευθύνει και οργανώνει με όλες του τις γνώσεις και την τεχνική. Η ίδια η τεχνική πηγάζει από το παιχνίδι».

(Nachmanovitch, 2013)

6.4. Τέχνη + Παιχνίδι

Δεν είναι τέχνη, ούτε παιχνίδι δραστηριότητες που απαιτούν από τα παιδιά να ακολουθούν συγκεκριμένες οδηγίες με ακρίβεια και που κατά συνέπεια δεν τους δίνουν τη δυνατότητα της εξερεύνησης και της προσωπικής λήψης αποφάσεων.

(Kieff & Casbergue, 2017)

7.1. Παιχνίδια + τέχνες

Στη συνέχεια, ακολουθούν μια σειρά από παιχνίδια τα οποία ικανοποιούν τους λόγους για τους οποίους επιλέγουν τα παιδιά να παίξουν.

(Μαγουλιώτης, 2001· Μαγουλιώτης, 2002· Magouliotis, 2009·

Naylor, 2007· Τζεκάκη, 2010)

7.2.1. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια – πειράματα και επινοήσεις με τα χρώματα:

- Το παιχνίδι με τα χρώματα που εκτοξεύονται ή πιτσιλίζουν
- Το παιχνίδι με τις χρωματικές μικρές κουκκίδες
- Το παιχνίδι με τα πινέλα γεμάτα χρώματα που κάνουν χορευτικά πηδήματα
- Το παιχνίδι με γραμμωτές πινελιές
- Το παιχνίδι με τους ευθύγραμμους χρωματισμούς
- Το παιχνίδι με τη δημιουργία ανοιχτόχρωμων λεκέδων
- Το παιχνίδι με τις μεγάλες και μικρές πινελιές
- Το παιχνίδι του κατατεμαχισμένου χρώματος ή του τυπώματος
- Το παιχνίδι των ενιαίων ή πλακάτων χρωματισμών

7.2.2. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια – πειράματα και επινοήσεις με τα χρώματα:

- Το παιχνίδι του «βάφε-ξύσε- χάραξε»
- Χρώματα με κίνηση
- Το παιχνίδι των ενιαίων ή πλακάτων χρωματισμών με τη γραμμωτή οριοθέτηση των χρωμάτων
- Το παιχνίδι με τις χρωματικές εντάσεις χωρίς όρια
- Το παιχνίδι με τις έντονες χρωματικές συγκρούσεις ή τους αντιθετικούς χρωματισμούς, ή κιαροσκούρο
- Το παιχνίδι της χρωματιστής γλυπτικής ή της ανάγλυφης ζωγραφικής
- Το παιχνίδι με το μονό- διπλό χρώμα ή τη μονοχρωμία- διχρωμία
- Το παιχνίδι της τετραχρωμίας
- Τα χρώματα να μπαίνουν σε τάξη ή ποπ αρτ

7.3. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια γλυπτικής – πλαστικής (με πλαστελίνη, πηλό, χαρτοπολτό κα)

- Πλάσιμο με πλαστελίνη - με πηλό(φυσικό)
- Πλάσιμο με τη χρήση εργαλείων για αφαίρεση μορφή και μάζα
- Σκάλισμα πηλού
- Κατασκευή σχημάτων (τουβλάκια) για κτίσιμο ή για παίξιμο παιχνιδιών
- Κατασκευές με πηλό ή αλουμινόχαρτο: φιγούρες ολόγλυφες ή ανάγλυφες
- Γλυπτική με φρούτα (ή φλούδες φρούτων γενικά) και λαχανικά
- Γλυπτική με πέτρες και χαλίκια
- Γλυπτική με σφουγγάρια

7.4. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια Κολλάζ (με έντυπο υλικό, φυσικά υλικά, ζυμαρικά, υφάσματα, κουμπιά, δοχεία και χαρτόκουτα κ.α.)

- Κολλάζ από φύλλα
- Κολλάζ σε στυλ παζλ με χαρτί ή χαρτόνι-από τυχαία σχήματα, κομμένα από χαρτιά ή χαρτόνια
- Παιχνίδια χαρτοδιπλωτικής σε κολλάζ
- Κολλάζ από διπλωτική σε ανάγλυφα
- Ψηφιδωτά (με κουμπιά, μικρά χρωματιστά χαλίκια, ξηροί καρποί, σπόρια, μικρά χρωματιστά χαρτάκια, μικρά φύλλα δέντρων ή λουλουδιών, πούλιες και χάντρες, πινέζες χρωματιστές, πώματα διάφορα, ζυμαρικά, μικρά κομμάτια από χρωματιστά υφάσματα, νήματα, κοχύλια κτλ)

7.5. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια Κατασκευών

- Κατασκευές με ανακυκλωμένα υλικά
- Κατασκευές με υφάσματα
- Κατασκευές με καρούλια
- Κατασκευές με νήματα
- Κατασκευές με χαρτόκουτα και δοχεία διαφόρων μεγεθών
- Κατασκευές από λουρίδες χαρτονιού ή χαρτιού
- Κατασκευές από χάρτινους κώνους
- Κατασκευές από πλαστικά μπουκάλια και άλλα πλαστικά και μεταλλικά υλικά

7.6. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια χαρακτικής και τυπώματος

- Εφαρμοσμένες επιφάνειες ανάγλυφου
- Δαντελωτές επιφάνειες
- Στάμπες από διάφορα υλικά
- Τύπωμα με γεωμετρικά στερεά
- Μονοτυπία
- Στάμπες από φελιζόλ και πατάτες
- Τύπωμα με φύλλα
- Τύπωμα με λαχανικά και φρούτα
- Κοψίματα σε χαρτόνι
- Τύπωμα από στένσιλ

7.7. Παιχνίδια + τέχνες

Παιχνίδια γνωριμίας με έργα τέχνης

(Κωτσαλίδου et al., 2013· Κωτσαλίδου et al., 2014α· Κωτσαλίδου et al., 2014β)

8.1. Διδακτικές προτάσεις – εφαρμογή στην τάξη

<u>Παιχνίδι με πινέλα</u>

Υλικά: χαρτί Α4, χρώματα, πινέλα, χαρτοταινία

Θέμα: Αρχικό γράμμα ονόματος

Διαδικασία: Πάνω σε ένα χαρτί Α4 φτιάχνουμε με χαρτοταινία το αρχικό γράμμα του ονόματος. Τα παιδιά ελεύθερα και αυθόρμητα μπορούν να παίξουν με τα πινέλα σε όλη την επιφάνεια του χαρτιού. Αφού στεγνώσει, ξεκολλάμε την ταινία και εμφανίζεται «μαγικά» το αρχικό γράμμα.

8.2. Διδακτικές προτάσεις – εφαρμογή στην τάξη

<u>Παιχνίδι γλυπτικής με πλαστελίνη</u>

Υλικό: Πλαστελίνη

Θέμα: Δεινόσαυροι

Δραστηριότητα: τα παιδιά παίζουν με πλαστελίνη και φτιάχνουν δεινόσαυρους. Τα παιδιά ανακαλούν από την εμπειρία τους πώς είναι ένα δεινόσαυρος και το φτιάχνουν αυθόρμητα χωρίς οδηγίες. Διακρίνουμε κεφάλι-λαιμό-σώμα-πόδια-ουρά

Σας ευχαριστώ!!